

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio LXVI. De Persona Spiritus Sancti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

realem postulat cum natura divina identitatem, quamvis ipsa non sit formaliter divinitas.

Hic tandem noto, quod Disp. precedente, sect. 3. num. 5. huc remisi, rationem scilicet cur Filius sit imago Patris, non esse quod procedat ut intentionaliter ei similis, ut sect. tertia dictum est,

sed quia ex vi processionis accipit formaliter divinam essentiam, sicque procedit Patri similis in natura, quod non convenit Spiritui Sancto, qui ex vi processionis non naturam, sed voluntatem tantum accipit, ut latius declaravi sect. 6. & 7. num. præcipue tertio.

VIII.
Cur Filio,
& non Spiritui Sancto
competat
ratio imaginis.

DISPUTATIO LXVI.

De Persona Spiritus Sancti.

TERTIAM Trinitatis Personam, nempe Spiritum Sanctum dari, fide certum est, & in ipsis Sacris Literis non uno loco traditum: sic Matthæi ultimo, vers. 19. dicitur: Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ioan. etiam 14. vers. 26. Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo. Prima item Ioan. cap. quinto, vers. 7. Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus. Eum vero esse Deum ostendi supra, Disputatione quadragesima-nonâ, sectione secundâ & tertiâ. Nunc reliqua ad illius notitiam spectantia sunt exponenda.

SECTIO PRIMA.

Quædam circa tertiam Trinitatis Personam inquiruntur.

I.
Ex quorum amore procedat Spiritus Sanctus.

PRIMUM est, ex quorum amore procedat Spiritus Sanctus? Ad hoc supra, Disp. 64. sect. 4. num. 1. diximus eodem modo de Spiritu Sancto procedendum quoad amorem, ac de Filio quoad cognitionem necessarium, & illum ex omnium illorum volitione procedere, ex quorum hic procedit intellectu necessariâ.

II.
De appellatione Spiritus Sancti.

Secundum, quod hic inquirendum occurrit, est de nomine Spiritus Sancti, quod nomen ut ex S. Augustino lib. 5. de Trin. cap. 11. & alibi notat S. Thomas hic, q. 36. art. 1. secundum se spectatum, essentiale est, non notionale; Deo enim ut Deo, utpote qui & Spiritus est, & Sanctus, adeoque omnibus tribus Personis competit. Cùm tamen vox Spiritus motionem quandam vehementem, & impulsivam ex communi usu omnium & acceptione significet, & Spiritus Sanctus per amorem & impulsivum seu impetum, quod amoris proprium est, procedat, hinc ut notat S. Thomas citatus, hoc nomen Tertie Personæ peculiariter ex usu Ecclesiæ attribuitur, quod ei nomen ab ipso Christo impostum est Matth. ultimo, v. 19. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Huc fortassis alludit S. Augustinus lib. 11. de Civit. cap. 10. dum ait: Spiritus Patris & Filii Spiritus Sanctus propria quadam notione huius nominis in sacris literis nuncupatur.

III.
Nomen Amoris omnibus etiam Personis competit.

Tertio inquirenda quædam sunt de nomine Amoris. Sicut ergo nomen Spiritus Sanctus, ut numero precedente vidimus, ita & nomen Amor omnibus tribus Personis est commune. Hinc idem

S. Augustinus lib. 15. de Trinit. cap. 17. Nescio, inquit, cur sicut Sapientia dicitur, & Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus; & simul omnes, non tres, sed una sapientia, non ita & Caritas dicitur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & simul omnes una Caritas. Ratio est, quia sicut intelligendi, ita volendi actus essentialis omnibus & singulis Personis sunt communes.

Nihilominus, non essentialiter tantum, sed etiam notionaliter sumitur Amor, & Tertie Personæ peculiariter applicatur; cùm ut supra, Disp. 50. contra Durandum cum communi Theologorum ostensum sit, Spiritum Sanctum procedere per voluntatem: ex quo fit, ut sicut secunda Persona, quia procedit per intellectum, dicitur Verbum, ita Tertia procedens formaliter per voluntatem dicatur notionaliter Amor.

Dicitur etiam Spiritus Sanctus ut observat S. Thomas hic, q. 37. art. 1. ad 3. Patris & Filii nexus, quia scilicet est amor mutuus, quo se invicem diligunt, ut dicitur infra. Ad quam rem apposuit S. Augustinus lib. 8. de Trin. cap. 10. Quid est amor, inquit, nisi quadam vita duo aliqua copulans, vel copulare appetens, amantem scilicet, & quod amatur.

Circa nomen Domi, quod Spiritui Sancto tribui peculiariter solet, notandum, esse illud, quod gratitudo, & liberaliter dari potest. Necessarium non est, ut donum semper distinguatur à donante, unde idem seipsum dare potest: sic tota Sanctissima Trinitas sese creaturæ rationali per gratiam communicat. Hinc etiam Genes. 15. v. 1. dicit Deus: Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Si verò ad rationem Domi requirat quispiam distinctionem à donante, & ut ab eo procedat, Filius etiam est Donum: sic Isaie 9. v. 6. Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis. Et Joan. 3. v. 6. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.

IV.
Nomen Amoris sumitur etiam personaliter.

V.
Spiritus S. est Patris & Filii nexus.

VI.
Notatur quadam circa nomen Domi.

Filius in divinis est Donum.

VII. *Ratio Doni Spiritui Sancto peculiari modo convenit.* Hæc quamvis ita se habeant, ratio tamen Doni Spiritui Sancto peculiari modo convenit, eique à Scripturâ, Ecclesiâ, & Patribus specialiter tribuitur: hinc Act. 8. v. 20. dicitur, *Donum Dei existimasti pecuniâ possideri.* Et Ecclesia de Spiritu Sancto canit, *Donum Dei altissimi: idemque Sancti Patres affirmant, & peculiariter ad rem præsentem Sanctus Augustinus lib. 15. de Trin. cap. 19. Sicut, inquit, corpus carnis nihil aliud est, quam caro: sic donum Spiritus Sancti nihil aliud est, quam Spiritus Sanctus.*

VIII. *Quod in omni dono præcipue spectatur, est amor donantis.* Ratio est quàm assignat S. Thomas; donum etenim est quid gratuitum, ex amore profectum, unde amor est id quod in omni dono præcipue datur, & sine quo donum quodcumque moraliter loquendo est nullum. Cum ergo Spiritus Sanctus inter omnes Personas divinas, peculiari modo dicatur *Amor*, utpote procedens per voluntatem, peculiari etiam ratione vocatur *Donum*.

IX. *Aliud est esse doni, aliud donatum.* Imò hoc nomen doni Spiritui Sancto etiam ab æterno conveniebat; ad rationem namque doni non requiritur, ut actu detur, sed ut aptum sit quod donetur, & ad donandum sit paratum, maxime si accedat, sicut revera fuit, intentio eum donandi in tempore. Hinc S. Augustinus lib. 5. de Trin. cap. 15. *Aliter, inquit, intelligitur cum dicitur donum, aliter cum dicitur donatum, nam donum potest esse antequam donetur, donatum verò, nisi datum fuerit, nullo modo dici potest.* Quæ in nostrâ sententiâ facilius intelliguntur, qui suprâ, Disp. 64. sect. 6. & 7. diximus, ut Filium ex cognitione, ita Spiritum Sanctum ex amore creatorum, non possibile tantum, sed etiam existentium procedere.

SECTIO SECUNDA.

Vtrum Spiritus Sanctus à Patre simul & Filio procedat.

I. *Græcorum error est, eum à solo Patre procedere.* **C**ONCLUSIO affirmativa, contra errorem Græcorum, qui pertinaci quadam animi obstinatione in eo firmi ac fixi sunt, ut Spiritum Sanctum à solo Patre procedere affirmant. Primam hujus erroris ansam dedisse dicitur Theodoretus dum adhuc Nestorio faveret, quod postea clariùs docuit Theophylactus Bulgarorum Archiepiscopus, qui hoc nomine Latinos reprehendit, quòd Spiritum Sanctum, non à solo Patre, sed etiam à Filio procedere docuerint. Alii deinceps & alii ex Græcis eundem errorem amplexi sunt, inter quos proinde & Latinos acris hac de re extitit disceptatio.

II. *Fide certum est, Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere.* Conclusio tamen nostra, Spiritum Sanctum scilicet, non à Patre tantum sed etiam à Filio procedere, fide certa est, & probatur in primis ex illo Joannis 16. v. 15. *Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt, propterea dixi quia de meo accipiet.* Si omnia quæ habet Pater, sint Filii, ergo & Virtus Spirandi, ut arguit Concilium Florentinum in literis unionis. Et hinc rectè intelligitur secundum, quia de meo accipiet, quæ cum probant à Filio procedere, alioqui non Spiritus Sanctus à Filio magis, quàm hinc ab illo acciperet.

III. *Dicitur Spiritus Christi, et ab eo mitti, quod arguit processionem.* Hoc etiam probat, quòd in Scripturâ vocetur *Spiritus Christi*, sicut secundum omnes ex eo quòd appelletur *Spiritus Patris*, rectè inferitur eum procedere à Patre. Deinde Joan. 15. v. 26. dicit Christus se missurum Spiritum Sanctum, missio autem, ut suprâ, Disp. 62. sect. 1. ostendimus, arguit Per-

sonam missam, à mittente procedere.

Eandem veritatem passim tradunt Concilia, Lateranense Cap. *Damianus*, Lugdunense, Florentinum in literis unionis, Tridentinum sess. 3. & alia, Concilium verò Ephesinum cap. 14. hoc ex eo deducit, quòd vocetur Spiritus veritatis: *Spiritus, inquit, appellatus est veritatis, & veritas Christus est, unde ab isto similiter, sicut ex Patre procedit.*

Hac item in re conspirant Patres Latini omnes, ut supervacaneum sit eorum hæc seriem attexere. Ex Græcis etiam hoc idem affirmant plurimi: sic S. Athanasius in Symbolo, *Spiritus Sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Idipsum tradunt S. Basilius, S. Chrysostomus, S. Epiphanius, & sæpe S. Cyrillus Alexand. ut lib. de rectâ fide ad Reginas, prope finem: *Procedit, inquit, ab ambobus vivificator Spiritus.* lib. etiam 13. Theauri, Joëlis cap. 2. & alibi. Eadem etiam mens est eorum Patrum Græcorum quos refert Vasquez 1. p. Disp. 146. cap. 6. qui Spiritum Sanctum asserunt à Patre procedere per Filium, ut de iis indicat Concil. Florent. in literis unionis & S. Thomas hic, q. 36. art. 3. Plures in hanc rem assert Bellarminus tom. 1. lib. 2. de Christo, cap. 25. Salmeron to. 9. tract. 64. Maldonatus in cap. 16. Joannis, versu 14. & alii.

A Patre ergo & Filio procedit Spiritus Sanctus, & ab utroque æquè principaliter, & immediatè: à Patre verò dici etiam potest procedere mediatè, quatenus scilicet Filius virtutem productivam Spiritus Sancti, quam habet, à Patre accipit, & per hæc unâ cum Patre Spiritum Sanctum producit, sicque Pater, & per se immediatè, & per principium à se productum, ad Spiritus Sancti productionem concurrat, quod est etiam producere eum mediatè. Neque ex eo quòd Pater per virtutem quam habet à se, Filius verò per virtutem à Patre acceptam Spiritum Sanctum producat, sequitur illos non æquè principaliter eum producere; sicut nec sequitur Filium non esse æquè principaliter Deum, quamvis Pater divinitatem à se habeat, Filius eam à Patre accipiat.

Circa particulam *Filioque*, Nicæno Symbolo à Latinis additam, cum iis in Concilio Florentino expostulabant Græci. Sed haud dubiè sine causâ id fecerunt: sicut enim in Concilio primo Constantinopolitano addita Nicæno Symbolo à Patribus fuerunt verba illa, *Dominum vivificantem, qui à Patre procedit*, nullo Græcorum de hoc conquærente, ita quidni in Concilio aliquo inter Latinos celebrato, aliam iis addere particulam licuerit, maxime cum hoc fidei dogma sit, omnibusque credendum proponatur.

Circa tempus autem quo hæc particula *Filioque*, Nicæno Symbolo fuit apposta, non satis inter rerum Ecclesiasticarum scriptores constat. Vasquez in Concilio Toletano primo mentionem illius fieri affirmat: Baronius etiam in Toletano primo, anno 447. Illud saltem certum circa annum 653. adjectionem illam jam fuisse factam, ut constat ex Concilio Toletano octavo, illo tempore celebrato.

Illud verò notandum cum P. Vasquez hic, Disp. 146. cap. 4. num. 21. nihil huic additioni obstare, quod in Concilio Ephesino, can. 7. Symbolo Nicæno & Constantinopolitano recitatis, interdicitur ne quis aliam fidem proferat aut scribat; solum enim loquitur de fide ab illâ diversâ, eique oppositâ, non de eâ quæ fidei ibi tradita sit conformis. Dicit etiam potest prohibitionem illam ad par-

IV. *Docens Concilia Spiritui Sancto à Patre & Filio procedere.*

V. *Idem de Spiritu Sancto affirmant Patres.*

VI. *A Patre tam mediatè, quàm immediatè procedit Spiritus Sanctus.*

Pater & Filius Spiritui Sancto æquè principaliter producunt.

VII. *Concilium Constantinense Nicæno Symbolo addidit, qui à Patre procedit.*

VIII. *Quotempore particula Filioque addita fuerit Symbolo Nicæno.*

IX. *Explicitio dicitur cum Symbolo Concilii Ephesini.*

ad particulares tantummodo Episcopos & Clericos spectare, non ad Pontificem & Concilia, par enim in parem non habet potestatem.

SECTIO TERTIA.

Alia quedam de tertiâ Trinitatis Personâ: Vbi an Pater & Filius diligant se Spiritu Sancto.

I. PRIMò hic recolendum, quod suprà Disp. 52. sect. 2. num. 8. insinuavi, spiritum Sanctum scilicet per se & essentialiter ad sui productionem petere duo supposita, seu duas Personâs spirantes, ut contra Durandum & alios nonnullos communis asserit Theologorum sententia. Ratio est, quia est amor mutuus Patris ac Filii, seque inftar nexus habet, & cuiusdam inter eos Vinculi.

II. Hoc tamen non obstante, ut suprà etiam ostendimus, Pater & Filius respectu Spiritus Sancti sunt unus tantum spirator, ut expressè habetur, in Concilio Lugdunensi & Florentino, ubi definitur Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere tanquam ab uno principio. Cujus ratio est, quia virtus spirativa, quæ importatur in recto, est omnino eadem in utroque. Imò & Relatio spirationis activæ, per quam respiciunt Spiritum Sanctum, non est duæ partiales relationes, sed una simplex, quamvis à Paternitate & Filiatione realiter non distinguatur, cum Pater & Filius in ratione principii Tertie Personæ, inter se non opponantur, sed tantum cum Spiritu Sancto, & spiratione passivâ: quæ fusiùs declarata sunt suprà, Disputatione 52. sectione tertiâ, numero præcipue sexto.

III. Quoad secundum in titulo propositum, utrum scilicet Pater & Filius diligant se Spiritu Sancto, magna lis est inter Auctores de questione merè de nomine: in re enim omnes conveniunt, Spiritum Sanctum quoad notionale quod dicit, non esse propriè amorem, sicut nec Filius per relationem Filiationis formaliter intelligit, sed per intellectionem essentialem, omnibus tribus Personis communem.

IV. Dico itaque cum Suarez hic, libro undecimo, capite tertio, numero quinto, dictum hoc sumi debere specificativè, ut sensus sit, diligunt se amore, qui est Spiritus Sanctus, amore scilicet essentiali realiter cum Spiritu Sancto identificato, eique à Patre & Filio per productionem communicato: sicut etiam hoc sensu dici posse videtur Patrem esse sapientem Sapientiâ genitâ, specificativè nimirum sumptâ, ut sensus sit, esse sapientem sapientiâ cum Filio realiter identificatâ: quavis hæc locutio non sit usurpanda.

V. Nulla verò auctoritas nos cogit ad dictum hoc in alio sensu intelligendum: hæc enim verba, ut sonant, nempe Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto, nec in S. Augustino; nec ullo alio ex sanctis Patribus reperiuntur: solum enim lib. 6. de Trin. capite quinto, ait S. Augustinus Spiritum Sanctum esse amorem, quo genitus à gignente diligitur generatoremque suum diligit; quæ verba optimè ferunt sensum, numero præcedente positum, de amore scilicet essentiali. Imò S. Augustinus negare potius videtur Patrem & Filium amare se Spiritu Sancto, notionaliter sumpto,

cum hanc propositionem Pater est sapiens Verbo seu sapientiâ genitâ, quam libro 83. Quæstionum, quæst. vigesima-tertiâ, docuerat, postea libro 1. Retractionum, cap. 26. retractet; quæ tamen similis planè videtur huic, Pater diligit amore producto, seu Spiritu Sancto. Ex quibus à fortiori sequitur Patrem & Filium non hoc sensu amare creaturas.

VI. Si quis tamen defendere velit, Patrem & Filium, non amore tantum essentiali, sed etiam notionaliter diligere se Spiritu Sancto, dicere poterit, eos in tantum hoc modo se Spiritu Sancto diligere, in quantum eum tanquam terminum, & veluti unionem inter se affectivam producant: qui enim amant, affectu inter se conjunguntur, sicque Pater & Filius Spiritu Sancto veluti termino à se per amorem producto uniuntur, adeoque non per dilectionem tantummodo, sed per terminum etiam dilectione productum conjunguntur: sicut duæ naturæ in Christo, non per unionem tantum hypostaticam, sed per ipsam subsistentiam Verbi inter se uniuntur. Hoc sensu Spiritum Sanctum vocant Patres, Patris & Filii vinculum, unitatem, & nexum per quem, non informativè, sed terminativè inter se conjunguntur.

VII. Aliæ dicti hujus explicationes Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto, videri possunt apud S. Thomam primâ parte, quæstione trigesima-septimâ, articulo secundo, & Richardum de Sancto Victore in Tractatu quodam de variis difficultatibus ad D. Bernardum. Dici tamen nullo modo debet, Pater & Filius spirant se Spiritu Sancto; ex communi enim usu & acceptione hujus vocis spiro denotaretur eos seipsos producere, quod per vocem diligo non denotatur.

SECTIO QUARTA.

An si Spiritus Sanctus à Filio non procederet, ab eo distingueretur.

I. PLURIMUM ad Græcorum errorem confundendum conducit hæc quæstio: si enim ostenderimus; ipso facto quod Spiritus Sanctus à Filio non procedat, ab eo non distinguendum, sequitur apertè falsam esse Græcorum sententiam, Spiritum Sanctum à Patre tantum, non à Filio procedere asserentium; ex hac quippe sequitur duâs solummodo esse in divinis Personas, & consequenter destrui Trinitatem.

II. Tres hæc de re diversæ sunt Theologorum sententiæ: Prima est Henrici Quodlib. quinto, quæst. nonâ, quam etiam acriter defendit Scotus cum suis in primo, distinct. undecimâ, quæst. 2. Hi asserunt adhuc in hoc casu Spiritum Sanctum à Filio distinguendum.

III. Secunda, eaque communis sententia negat Spiritum Sanctum, hac posita suppositione, fore à Filio distinctum: ita S. Thomas 4. contra Gentes, capite 24. & hic, quæstione trigesima-sextâ, articulo secundo, quem ejus discipuli sequuntur. Idem docet S. Bonaventura, Durandus & alii. Eandem sententiam tenent nostri communiter, Molina, Valentia, Suarez, Vasquez, Tannerus, Arriaga, P. Vekenus hic, Disput. 37. cap. 3. & alii.

Quid essendum sit de amore creaturarum.

VI. Quo sensu Pater & Filius diligant se Spiritu Sancto notionaliter.

Non per dilectionem tantum, sed dilectionis etiam terminum uniuntur.

VII. Dici nequit Pater & Filius spirant se Spiritu Sancto.

Primum Pater & Filius diligant se Spiritu Sancto.

Pater & Filius diligunt se amore, qui est Spiritus Sanctus.

Satis sit hæc in re auctoritatis S. Augustini.

Retrahit S. August. Pater est Sapiens Sapientiâ genitâ.

I. Ad Græcos confusandos multâ confert hæc quæstio.

II. Prima sententia affirmat eos distinguendos.

III. Secunda sententia est negativa.

IV. Tertia sententia duas præcedentes conjungit, atque positâ hac hypothese impossibili, quod scilicet Spiritus Sanctus à Filio non procederet, utrumque sequi, cum scilicet à Filio distinguendum, & non distinguendum: ita Melchior Canus & alii quidam Recentiores; quam etiam sententiam amplectitur Granado hic, Tract. 10. Disp. 7. num. septimo.

V. Quæstionis hujus resolutio ex eo pendet præcipue, ut rectè ponatur suppositio. Non ergo supponendum est, datâ illâ hypothese, eundem numero futurum Filium & Spiritum Sanctum, qui modò sunt: est enim hæc suppositio implicatoria in terminis, essent namque idem Filius & Spiritus Sanctus, & non essent; essent ex suppositione; & ex eadem suppositione non essent, cum supponatur Filium non habere virtutem spirandi, & Spiritum Sanctum non habere eandem spirationem passivam: ergo non haberent eadem prædicata intrinseca & essentialia, quæ nunc habent, sicque non essent iidem qui modò sunt. Hæc proinde suppositio non esset absimilis illi, qua quis supponeret aliquem manere eundem hominem, & non esse rationalem. De alio itaque Filio & Spiritu Sancto procedit quæstio, non utrum mansuri sint iidem qui modò sunt.

VI. Dico itaque cum Auctoribus secundæ sententia, Spiritum Sanctum, si à Filio non procederet, ab eo non distinguendum. Ratio præcipua hujus Conclusionis est commune illud Theologorum dictum, *In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat Relationis oppositio*; sed in eo casu nulla inter eos esset relationis oppositio: ergo. Consequentia est clara, minor etiam constat; omnis siquidem relationis oppositio in divinis fundatur in origine, seu ut una Persona procedat ab aliâ, juxta illud Concilii Toletani II. *Hoc solo numero numerum insinuant, quòd ad invicem sint*; hoc est per relationes oppositas. Major, præterquam quod, ut dixi, sit communis sententia Theologorum, magnum habet in Patribus fundamentum: Sanctus enim Gregorius Nyssenus in Oratione *Tres Deos dicere non oportere*, circa finem, expressè asserit Personas in divinis non distingui, nisi quia una procedit ab aliâ. Idem non semel docet S. Augustinus lib. secundo de Trin. cap. II. & lib. 5. ferè per totum.

VII. Hoc etiam meo judicio apertè traditur in Concilio Florentino, ubi Latini Patres in literis ad Græcos missis, sic habent: *Nam credentes Spiritum Sanctum ex Filio nequaquam procedere, necessè est ut intelligant Spiritum Sanctum à solo Patre procedere, & consequenter non esse Filium*; hoc est nullum in divinis esse Filium, utpote qui non esset productivus amoris, seu Spiritus Sancti. Confirmatur: ideo enim Paternitas & spiratio activa inter se non distinguuntur realiter, quia nulla inter eas est oppositio, seu quòd una ab aliâ non procedat: ergo idem erit de relatione Verbi & amoris, si una aliam non producat.

VIII. Hinc solvitur quod quidam respondent, eos scilicet in illo casu distinguendos per relationes disparatas. Contrà hoc inquam est: relationes enim disparatæ in divinis realiter non distinguuntur, ut constat in exemplo proximè allato de Paternitate & Spirazione activâ. Deinde relationes disparatæ, quæ tales, sunt absolutæ; unde sicut propterea Intellectus & Voluntas, & alia attributa, Justitia, Misericordia, &c. non distinguuntur realiter, ita cum Verbum inter & Amorem, nulla in ea suppositione esset oppositio,

non distinguenterentur realiter, sicut nec relationes hæc disparatæ, per quas constituerentur.

Ratio autem ulterior est, ad summam enim Dei Unitatem & Simplicitatem spectat, ut omnia in eo, quæ possunt, identificentur realiter, cum unitas sit de genere boni, & per se loquendo arguat perfectionem: cum itaque relationes iste in hoc casu nullam inter se haberent repugnantiam, seu oppositionem, magis quàm intellectus & voluntas; quæ etiam habent suas rationes formales sibi proprias, non minùs quàm disparatæ relationes, hæc æquè identificabuntur ac intellectus & voluntas. Unde sicut juxta adversarios in hoc casu esset una tantum Persona priùs origine intelligens & amans, ita una tantum esset Persona, seu terminus productus, qui simul esset Verbum & Amor.

SECTIO QUINTA.

Argumenta contententia, etiamsi Spiritus Sanctus à Filio non procederet, ab eo nihilominus distinguendum.

MULTA & ingeniosa more suo ad hanc suam sententiam probandam objiciunt Scotista. Arguunt itaque primò: Filius in illo casu eandem retineret filiationem, quam modo habet: ergo distingueretur à Spiritu Sancto. Respondetur negando antecedens, juxta dicta Sectione præcedente, numero quinto: filiatio enim, quæ modò est, essentialiter petit identificari cum virtute spirandi, quam identificationem, cum in illâ suppositione non haberet, careret aliquo prædicato intrinseco, quod jam habet, sicque non esset eadem.

Arguunt secundò: in hac suppositione Filius & Spiritus Sanctus per se distinguenterentur, sicut duo homines, Petrus, exempli gratiâ, & Joannes in creatis. Respondetur divinam perfectionem exigere, ut omnia identificentur quæ possunt, juxta dicta Sectione præcedente, numero nono ut videmus in omnibus aliis prædicatis divinis, non absolutis tantum, sed respectivis, Paternitate scilicet, & Spirazione activâ, quæ quia non opponuntur, identificantur: Duo autem homines, aut res aliæ quæcunque creatæ nil tale requirunt.

Arguunt tertio: Si Spiritus Sanctus non à Patre, sed à solo Filio procederet, adhuc distingueretur à Patre: ergo licet procederet à solo Patre, & non à Filio, distingueretur à Filio. Respondetur negando consequentiam: disparitas est; cum enim Filius procedat à Patre, eò ipso quòd Spiritus Sanctus procederet à Filio, mediatè procederet à Patre, hoc autem ad eum à Patre distinguendum sufficeret. At Spiritus Sanctus in illo casu nec immediatè à Filio procederet, ut supponitur, nec etiam procederet ab eo mediatè: hoc enim modo procedere, est procedere ab aliquo à se producto; Filius autem non producit Patrem: ergo licet in illâ suppositione Pater distingueretur à Spiritu Sancto, Filius tamen ab illo non distingueretur.

Arguunt

IV. Tertia sententia distinguendum, & non distinguendum.

V. Non est in hoc casu supponendum Filium & Spiritum Sanctum eosdem mansuros, qui modò sunt.

VI. Status præsentis controversia.

VII. Si Filius Spiritum Sanctum non produceret, ab eo non distingueretur.

Hoc solo numerum insinuant, quòd ad invicem sint.

VIII. Non distinguendum in hoc casu Spiritum Sanctum ex Filio nequaquam procedere, necessè est ut intelligant Spiritum Sanctum à solo Patre procedere, & consequenter non esse Filium; hoc est nullum in divinis esse Filium, utpote qui non esset productivus amoris, seu Spiritus Sancti. Confirmatur: ideo enim Paternitas & spiratio activa inter se non distinguuntur realiter, quia nulla inter eas est oppositio, seu quòd una ab aliâ non procedat: ergo idem erit de relatione Verbi & amoris, si una aliam non producat.

VIII. Ad distinctionem non sufficiunt relationes disparatas.

Relationes disparatas, quæ tales, sunt absolute.

IX. Omnia in Deo identificari debent, inter quæ non est repugnantia.

I. Filius non eandem retineret filiationem, quam modo habet.

II. Aliud est de Filio & Spiritu Sancto, quòd à se distinguenterentur, aliud de duobus hominibus.

III. Et si Spiritus Sanctus à solo Filio procederet, adhuc distingueretur à Patre.

IV. Arguunt quartò : Filius in prædictâ suppositione generaretur, Spiritus Sanctus non generaretur : ergo distinguerentur realiter, cum prædicata iis contradictoria competent. Respondetur prædicata contradictoria in divinis non arguere distinctionem realem, sed ad summum virtualem : sic *Essentia* communicatur, *Paternitas* non communicatur; *Filiatio* producitur, *Essentia* non producitur : nihilo tamen secius nec *Paternitas*, nec *Filiatio* realiter distinguitur ab *Essentia*, sed tantum virtualiter.

V. Addo tamen in illâ suppositione nulla prædicata realiâ contradictoria *Filiationi* competere, quæ non competant *Spirationi passivæ*; Spiritus Sanctus enim per intellectiõnem etiam procederet, & Filius per voluntatem : sicut enim, ut dixi, idem realiter esset principium intelligens & spirans, seu producens per intellectum & voluntatem, ita idem foret terminus productus, qui simul formalissimè esset *Verbum* & *Amor*. Unde tandem dico in illo casu nec propriè futuram generationem, nec *Spirationem*, sed mixtam quandam & anomalam processionem, ab intellectu simul & voluntate proveniente; & una produceretur Persona utramque hanc in se rationem ex vi processionis complectens, quæque nec Filius propriè erit, nec Spiritus Sanctus, sed quodammodo uterque.

Nec propriè esset generatio, nec spiratio.

est radix virtualis *Spirationis* activæ, quæ directè & formaliter opponitur passivæ. Sed contra: *Essentia* namque divina est virtualis radix *Paternitatis*, quæ directè & formaliter opponitur *Filio*, & tamen *Essentia* *Filio* non opponitur, nec ab eo realiter distinguitur : ergo neque erit hoc sufficiens fundamentum distinctionis inter *Filiationem* & *Spirationem* passivam.

Tertiò Pater Arriaga hic, *Disputatione* 53. *sectione* 4. num. 33. rationem reddit, quòd sicut *Paternitas* cum intellectiõne constituit principium quòd *Filii*, ita *Paternitas* & *Filiatio* cum voluntate, etiam non includendo *Spirationem* activam, constituat principium quòd Spiritus Sancti, principium verò quòd semper opponitur cum termino producto.

Sed contra: si enim præscindatur *Spiratio* activa, nihil in Patre & *Filio* apparet, per quod respiciant Spiritum Sanctum : *Paternitas* enim & *Filiatio* merè secundum se spectatæ, dispartæ se habent respectu *Spirationis* passivæ: de *Paternitate* autem cum intellectiõne respectu *Filii*, longè alia est ratio: *Paternitas* siquidem ex conceptu suo repugnantiam dicit cum *Filiatione*, utpote in cujus prædicatis relucet directæ cum illâ oppositio: at verò, præcisâ *Spiratione* activâ, nulla in *Filiatione* relucet cum *Spiratione* passivâ oppositio. Hæc ergo solutio difficultatem non evacuat: alia proinde quærenda, quæ in *Filiatione* oppositionem cum *Spiratione* passivâ constituat.

Aliis ergo responsionibus, quæ variè à variis afferuntur, omisissis: dicendum mihi videtur cum S. Thoma primâ parte, quæst. 36. art. secundo. Canariensis ibidem, & aliis, *Filiationem* à *Processione*, seu *Spiratione* passivâ realiter distingui ob formalem oppositionem originis in iis, si adæquatè considerentur, relucetentem. *Filiatio* itaque (idem est de *Paternitate*) si plenè eam quis & perfectè inspiciat, non minus Spiritum Sanctum respicit, & *Spirationem* passivam, quam Patrem. Dico itaque in ipso formali conceptu *Filiationis*, complete sumptæ includi *Spirationem* activam, etiam si ratione nostrâ possit una ratio ab aliâ præcendi; sicut etiam potest ratione nostrâ *Filiatio* concipi merè ut relatio, in quo conceptu non distinguitur à *Paternitate*. Sicut si consideretur merè ut *Ens*; *Substantia*, aut *Spiritus* à variis aliis rebus non distinguitur.

Non ergo considerandum quid ratione nostrâ fieri in istis possit, seu præcisivè, sed quid habeatur à parte rei, seu quid conceptus *Filiationis* complete sumptus includat. Relatio itaque, & conceptus *Filii* in divinis; seu *Filiatio*, est Relatio Verbi, juxta illud S. Augustini, *Ed Filius*, inquit, quòd *Verbum*. Asserit ergo sanctus Doctor secundam Trinitatis Personam sub eâ ratione esse *Filium*, quia est *Verbum*: *Verbum* autem ex conceptu suo est productivum amoris, sicut in creatis omnis actus intellectus ex naturâ suâ ordinatur ad producendum actus voluntatis: ergo de conceptu formali *Filiationis*, si integrè, & ut in se est consideretur, est *Spiratio* activa, quamvis si inæquatè, & prout præcisè opponitur *Paternitati*, concipiatur *Filiatio*, hæc in eâ *Spirationis* activæ ratio non reluceat, sicut, ut dixi, multò minus in eâ hæc ratio relucet, si concipiatur merè ut est Relatio, *Ens*, *Substantia*, *Spiritus*, &c. ad distinctionem verò & oppositionem cum *Spiratione* passivâ sufficit, quòd in conceptu suo formali adæquato *Spirationem* activam includat, quemad-

Filiatio est ratio virtualis spirationis activæ.

V. Aliæ responsio quòd paternitas & filiatio constituit principium quòd spiritus sancti.

VI. Contra: præcisâ spiratione activa non opponitur spiritus sancti.

VII. Vera ratio cur paternitas & filiatio à spiratione passivâ distinguantur.

VIII. Filiatio in conceptu sub formali includit spirationem activam.

Duas in se rationes est: si tunc Filiatio.

SECTIO SEXTA.

Præcipuum argumentum pro distinctione Spiritus Sancti à Filio etiam si ab eo non procederet.

I. ARGUUNT quintò, & difficilius: de factò in divinis datur distinctio realis, ubi non est oppositio, seu per relationes disparatas: *Filiatio* enim (idem est de *Paternitate*) distinguitur realiter à *Spiratione* passivâ, *Filius* nihilominus non opponitur Spiritui Sancto per *Filiationem*, sed per *Spirationem* activam: ergo *Filiatio* & *Processio*, seu *Spiratio* passiva non sunt relationes oppositæ, sed tantum disparatæ, & tamen realiter distinguuntur: ergo.

II. Difficultatem hujus argumenti ostendunt tot diversæ, quæ ei adhiberi solent solutiones. Primò Pater Vasquez cum aliis ideo *Filiationem* ait distingui realiter à *Spiratione* passivâ, quia ut quid proprium conjungitur Personæ producenti Spiritum Sanctum, tanquam aliquid eam peculiariter constituens, in quo differre ab *Essentia*, quæ licèt constituat *Filium*, non tamen ut quid proprium, sed ut commune Personæ producenti & productæ; & hinc, inquit, habetur peculiaris ratio cur *Filiatio* à *Spiratione* passivâ, & Spiritu Sancto distinguatur, quamvis ab iis non distinguatur *Essentia*.

III. Hæc responsio suam habet probabilitatem; nisi tamen aliquid aliud addatur, non videtur plenè satisfacere: si enim in *Filiatione* nulla sit cum *Spiratione* passivâ oppositio, concedere videtur quod intendunt Scotistæ, dari scilicet in divinis distinctionem realem per relationes disparatas.

IV. Secundò alii *Filiationem* ideo aiunt opponi Spiritui Sancto & ab eo realiter distingui, quia

Obijciunt dari in divinis distinctionem per relationes disparatas.

Solutiones variæ huic argumento adhibentur.

Prima quærundam responsio.

Hæc responsio suam habet probabilitatem.

Non sufficit.

Filiatio secundum omnem rationem quam in se habet, non opponitur Paternitati.

quemadmodum, ut numero præcedente dixi, ut eadem Filiatio distinguatur à Paternitate sufficit quod rationem ei oppositam in se contineat, et si in omni ejus formalitate, Relationis exempli causa, hæc ratio, per quam Paternitati opponitur, non cernatur.

IX. Non docet S. Anselmus Filium & Spiritum Sanctum à se invicem distinguere.

Sextò arguunt ab auctoritate S. Anselmi, qui de Processione Spiritus Sancti, cap. 4. ait Filium & Spiritum Sanctum nativitate & processione distinguere: *Si per aliud, inquit, non essent plures, per solum hoc essent diversi, scilicet quia alter nascendo, alter existit procedendo.* Pater Suarez libro 10. de Trinitate, cap. 2. num. 7. fateri videtur S. Anselmum in hac fuisse sententiâ. Idem concedit

Vasquez prima parte, Disp. 147. cap. septimo. Respondetur tamen cum S. Thoma hic, quæst. 36. art. 2. ad septimum, & aliis, loqui S. Anselmum de nativitate & processione, quæ in Filio & Spiritu Sancto de facto reperiuntur; hæc autem, ut numero septimo & octavo ostendi, sibi invicem origine opponuntur, cum, ut loco citato declaratum est, Filiatio in suo conceptu formali includat Spirationem activam. Quid autem in suppositione illâ impossibili foret, posito scilicet quòd Spiritus Sanctus à Filio non procederet, nihil illic docet S. Anselmus. Hæc de profundissimo Trinitatis mysterio sufficiant.

Finis materiæ de Trinitate.

DISPV: